

Openbare basisschool

Aan Belangstellenden
Van Astrid Claessens
Dd 22-01-2018

Betreft Bundeling & Dalton

In onderstaande tekst krijgt de lezer een beeld van de dalton werkwijze van openbare basisschool De Bundeling. Misschien is niet alles even helder als je onbekend bent met wat Daltononderwijs inhoudt. Als de lezer wil, lichten we onze manier van werken graag toe. Je kan daarvoor contact opnemen met Astrid Claessens via a.claessens@kom-leren.nl. Daarnaast is Har Linssen, leerkracht van De Bundeling, onze verhalenverteller en kan ook hij beeldend vertellen over hetgeen hierna weergegeven wordt. h.linssen@kom-leren.nl

Wat maakt een Daltonschool uniek?

Een concept Daltonschool behoort tot de traditionele vernieuwingscholen (net zoals Montessori, Jenaplan en Freinet). De vernieuwingsideeën stammen als uit het begin van de 20^e eeuw, maar zijn nog uniek in hun denkwijzen omdat er sindsdien nauwelijks andere concepten zijn ontstaan. De meeste scholen werken nog met een traditioneel jaarklassensysteem uit de 19^e eeuw waarbij de leerkracht onderwijst en de leerling verwerkt. Bij Dalton werkt de leerling aan vooraf bepaalde taken, en ligt de verantwoordelijkheid voor het vervullen van die taak bij de leerlingen. De rollen en verantwoordelijkheid van de leerkracht en de leerling zijn anders ingericht. Het leerproces is gericht op het "leren" van de leerling en minder op het "onderwijzen" door de leerkracht. De leerkracht geeft instructie waar dat nodig is en dat kan dus, al naar gelang de behoefte van de leerling, verschillend zijn. In de jaren dat de leerling op de Dalton basisschool verblijft, wordt steeds meer de verantwoordelijkheid bij de leerling gelegd voor het verrichten van de (leer-)taak¹. Naast zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid voor de taak, is reflectie op die taak wezenlijk binnen een Daltonschool om daarmee het kind groeiend inzicht krijgt in de eigen manier van leren, de momenten waarop het hulp nodig heeft en deze leert vragen. Doordat leerlingen zelfstandig aan het werk gaan en niet klassikaal wachten tot een instructie klaar is, wordt er effectiever gewerkt omdat de leerling meteen gericht en op het eigen niveau aan het werk gaat.

Van oorsprong kent het daltononderwijs twee belangrijke theoretische uitgangspunten:

- Freedom (liberation of the pupil)

¹ Onderstreept zijn de kernwaarden van Dalton. Zie ook www.dalton.nl/daltononderwijs

Leerlingen moeten de gelegenheid krijgen om het schoolwerk zelf te doen, om het zelf te organiseren (hoe, waar en wanneer) en om het op eigen tempo te doen, vooral ook om het ongestoord te doen, toegewijd en geconcentreerd.

- Interaction of grouplife (socialization of the school)

Het leven op school is als het gewone gemeenschapsleven: het is sociaal en het biedt ruimte aan de wederzijdse afhankelijkheid en verantwoordelijkheid van leerlingen en leerkrachten.

Deze theoretische uitgangspunten komen in de Nederlandse daltononderwijspraktijk tot uitdrukking in de kernwaarden: Vrijheid (in gebondenheid)/Verantwoordelijkheid en vertrouwen en Samenwerken. Daarnaast kent dalton van oorsprong nog de volgende theoretische uitgangspunten:

- Efficiency. Dalton wil een 'efficiency measure' zijn. Dalton wil het gebruikelijke schoolse leren doelmatiger maken door een andere taakverdeling tussen leraar en leerling. Bestaande leerplannen en leerstof zijn voor dalton geen probleem.
- Leren leven, werken en samenleven. Dalton wil leerlingen cultureel en moreel vormen, zodat ze zelfredzaam en sociaal verantwoordelijk worden: Fearless human beings.
- Leren door ervaren. Leerlingen leren het meest van ervaring. In het onderwijs moeten leerlingen ondervinden, bewegen, beleven en doen. Kennis en vaardigheden krijgen betekenis door de ervaring, door het toepassen daarvan en door er mee te experimenteren

Wat maakt De Bundeling een Daltonschool.

Daltononderwijs is een onderwijssoort, een visie. De visie van De Bundeling en de uitgangspunten van het Daltononderwijs zijn als twee handen op een buik. De daltonkernwaarden sluiten naadloos aan bij de werkwijze en visie van De Bundeling. In de visie van De Bundeling is leren door te ervaren, leren door samen te leven in de schoolgemeenschap en leren op je eigen manier en op je eigen tempo vastgelegd in vijf vingers van één hand.

Bij het leren, het verwerken van lesstof ligt de nadruk op keuzevrijheid voor de leerlingen, samenwerking met andere leerlingen, verantwoordelijkheid, reflectie en de ontwikkeling van zelfstandigheid. Vrijheid betekent overigens niet hetzelfde als doen wat je wil. Het betekent dat er ruimte geboden wordt voor eigen keuze, eigen inbreng en eigen motivatie. Kinderen kiezen uit de mogelijkheden en werken zelfstandig en in vrijheid daaraan. Dat leidt tot het plezierige en leerzame onderwijs dat wij op de Bundeling willen geven. Het bevordert de prestaties in denken en doen.

Hoe ziet een Daltondag er uit?

Als je binnen komt, zie je op allerlei plekken kinderen en volwassenen aan het werk. Er wordt in de klaslokalen in groepen of groepjes gewerkt. Er werken kinderen aan een computer of aan hun eigen tafel. Sommige kinderen zitten op stilteplekken in de hal en werken daar zelfstandig en alleen aan hun taak. De ene leerkracht geeft instructie aan een klein groepje, de andere bespreekt werk met een of meer leerlingen. Een derde spreekt net even de hele groep toe. Er hangt een kwartiertjesroosters in de groepen waarop de kinderen kunnen zien hoe laat zij instructie krijgen in de eigen niveaugroep. De doelen waaraan gewerkt wordt, hangen zichtbaar in de lokalen of zijn te vinden op de weektaak van de

leerling. Er werken kinderen in ateliers of hoeken; er werken kinderen aan hun weektaak aan hun eigen tafel; er werken kinderen samen in het klaslokaal of in de samen-werkkamer. De kleuters plannen op maandag hun vier werkjes van die week. Groep 3 heeft een weektaak met plaatjes, waarmee ze werken totdat ze kunnen lezen. Daarna en in hogere groepen wordt gewerkt met een weektaak-formulier. In de hoogste groep wordt de planning van de week door leerlingen in de eigen agenda's gedaan.

Er zijn weektaken en periodetaken. Leerlingen leren bijvoorbeeld de topografie van Nederland aan de hand van een periodetaak die de stof van dat schooljaar in behapbare stukken hakt, die de leerlingen zich zelfstandig eigen kunnen maken. Controle op dat eigen maken, kunnen ze doen aan de hand van tussentijds formatieve toetsen. Aan het eind van het jaar hebben ze door het afleggen van de formatieve toetsen bewezen dat ze de stof beheersen.

Alles kent een opbouw in de verantwoordelijkheid en zelfstandigheid die van kinderen verwacht wordt en die opbouw past bij de ontwikkelingsleeftijd van het kind. In groep 2 kan een kind 20 minuten zelfstandig aan haar taak werken zonder afgeleid te worden. In groep 8 is die tijdsperiode gegroeid naar een uur.

Wekelijks reflecteert de leerkracht met de kinderen op de manier waarop er die week gewerkt is. En stelt het kind zichzelf een nieuw doel voor de kwaliteit van het werken van de week erna.

Is het werk niet goed gegaan, dan leert het kind daar verantwoordelijkheid voor te nemen en zich af te vragen wat of welke hulp het nodig heeft om het een volgende keer beter te doen. Wat nodig is kan variëren van méér alleen en in stilte werken in de hal of nèt een maatje zoeken die met je mee kijkt en je stimuleert om je werk niet af te raffelen. Het is de bedoeling dat het kind zélf leert om inzicht te krijgen in hoe voor hem de optimale leerwerk- en leefomgeving in elkaar moet zitten. En hoe het kan zorgen het die optimale situatie zoveel mogelijk voor zichzelf regelt.

In de middag is er tijd voor spelen/leren en ik leer door te doen. Naast rekenen, taal en lezen is er aandacht voor wereldoriëntatie op een Dalton manier. De groepen werken aan een aantal thema's per jaar waarin de vakken aardrijkskunde, geschiedenis, natuur en techniek een plaats hebben. Na een introductie van het thema formuleren leerlingen onderzoeksvragen, er zijn creatieve verwerkingsopdrachten en opgedane kennis wordt verworven en vastgelegd in mindmaps, muurkranten of een ict-verwerkingsopdracht. Een excursie is een standaard onderdeel van elk thema.

Er is voldoende tijd om te bewegen en de reguliere gymlessen worden aangevuld met Rots & Waterlessen waarin de leerlingen leren door middel van spel en bewegen om voor zichzelf op te komen en waarin ze ontdekken wat de eigen en wat de ander zijn grenzen zijn. De natuurtuin maakt spel en beweging mogelijk op een ruw en oneffen terrein met veel natuurlijke materialen die uitdagen tot bewegen en het verkennen van de eigen vaardigheden.

Bij het buiten spelen houden we toezicht door op een vaste plek op het plein aanwezig te zijn en door kinderen te leren om voor elkaar op te komen bij onrechtmatigheden en door hulp te zoeken als dat nodig is. Ook leerlingen van groep 8 helpen mee als 'peers' om ruzietjes en onenigheid op te lossen. En kinderen leren vanaf groep 1 om hulp te vragen als het hen niet zelf lukt om iets op te lossen. De meeste kinderen blijven dan ook over vanwege de mogelijkheden tot buitenspel in de kindernatuurtuin.

Een poging om de 5 Dalton kernwaarden te linken aan de 5 vingers van onze visie.

Onze visie op de vingers van één

Duim

Ik mag er zijn.
Goed pedagogisch klimaat en (h)erkenning individu

Wijsvinger

Ik leer door te doen
Ervarings – en ontwikkelingsgericht leren

Middelvinger

Ik kan het, ik groei
Resultaat, competentiegevoel en op groei gerichte ontwikkeling

Ringvinger

Wat heb ik nodig
Begeleiding op eigen niveau en op maat

Pink

Leven is een kunst
Omgangsvormen, leefgemeenschap, expressie en creativiteit

Ik mag er zijn Ik leer door te doen Ik kan't, ik groei Wat heb ik nodig? Leven is n kunst

Ik mag er zijn.

Fearless human being

"Freedom and responsibility together perform the miracle".

Vrijheid is noodzakelijk om eigen keuzes te kunnen maken en eigen wegen te vinden.

Leerlingen leren er initiatief te nemen en krijgen ruimte om naar eigen inzicht te werken. Dat bereidt hen voor om later, in de maatschappij, in vrijheid te kunnen leven en werken. Door leerlingen vrijheid te geven wordt onderwijs iets van het kind zelf. Hij wordt, wat tegenwoordig populair genoemd wordt, (mede-)eigenaar van zijn eigen leerproces

Ik leer door te doen.

Zelfstandig en zelfverantwoordelijk leren "

Experience is the best and indeed the only real teacher"

Citaat Dalton vereniging: Het daltononderwijs is gericht op een effectieve inzet van tijd, menskracht en middelen. Parkhurst wil omwille van de efficiency leerlingen juist verantwoordelijkheid in handen geven. Zij stelt dat als leerlingen een taak krijgen, waar zij verantwoordelijkheid voor dragen en die ze in vrijheid zelf plannen en uitvoeren, het onderwijs dan veel effectiever is dan het stilzit- en luisteronderwijs dat zij zelf doorlopen heeft.

Citaat Daltonvereniging: Leerlingen krijgen de ruimte om te ontdekken en te experimenteren, maar worden tegelijk ook geconfronteerd met de relatie tussen wat ze doen en wat dat oplevert. Dat is voor leerlingen een geleidelijk leerproces, waarin zelfkennis en zelfinschatting een grote rol spelen.

Samenwerken

Citaat Dalton vereniging: Als leerlingen met elkaar samenwerken, ontwikkelen ze sociale vaardigheden en leren ze reflecteren op de manier waarop ze leren, zoals het beoordelen van een eigen inbreng en die van een medeleerlingen, het aangaan van de dialoog, het leren omgaan met teleurstellingen.

Ik kan het, ik groei.

Zelfreflectie

Citaat Daltonvereniging: Reflectie, nadenken over je eigen gedrag en je eigen werk, is op daltonscholen belangrijk. Op veel daltonscholen maken leerlingen vooraf een inschatting van de moeilijkheidsgraad en de tijd van de opdrachten. Achteraf wordt hierover ook een feitelijke beoordeling gegeven en worden in gesprekjes regelmatig de inschatting vooraf en de feitelijke beoordelingen achteraf met elkaar vergeleken. In zulke gesprekjes kan er dan bijvoorbeeld aandacht geschonken worden aan het feit waarom een kind steeds de rekenopgaven in de weektaak vooraf moeilijker inschat dan ze (achteraf) blijken te zijn. Op andere aspecten van het werken in de klas wordt op een soortgelijke wijze gereflecteerd. Zo wordt geleidelijk de vaardigheid in het zelfstandig werken en het samenwerken opgebouwd.

Effectiviteit

Citaat Dalton Vereniging: Effectiviteit en efficiency vooronderstellen duidelijkheid over de onderwijsopbrengsten. Parkhurst vindt dat het onderwijs een brede functie heeft. Onderwijs behoort kinderen en jeugdigen ook cultureel en moreel te vormen, zodat ze zelfredzaam en sociaal verantwoordelijk worden: geoefend in, gewend aan en voorbereid op leven, werken en samenleven. Het daltononderwijs is gericht op een effectieve inzet van tijd, menskracht en middelen.

Wat heb ik nodig?

Reflectie op je eigen leren en ontwikkelen

Citaat Daltonvereniging: Op veel daltonscholen maken leerlingen vooraf een inschatting van de moeilijkheidsgraad en de tijd van de opdrachten. Achteraf wordt hierover ook een feitelijke beoordeling gegeven en worden in gesprekjes regelmatig de inschattingen vooraf en de feitelijke beoordelingen achteraf met elkaar vergeleken.

Structuur door werken aan duidelijk omschreven doelen. Door het werken met weektaken & periodetaken wordt het werk overzichtelijk ingedeeld en kan de leerling keuzes maken in welke mate het zelfstandig de noodzakelijke stof kan verwerken of welke instructie nodig is, of welke stof het zich door samenwerken meester kan maken.

Leven is een kunst!

Samenwerken

Citaat Daltonvereniging: Doordat leerlingen samen met leerkrachten en medeleerlingen aan hun leertaken werken, leren zij met elkaar om te gaan en leren zij dat zij elkaar kunnen helpen. Het verwerven van kennis en vaardigheden in samenwerking met anderen kan het leren vergemakkelijken. Leerlingen leren dat er verschillen bestaan tussen mensen. Ze leren naar elkaar te luisteren en respect te hebben voor elkaar. Als leerlingen met elkaar samenwerken, ontwikkelen ze sociale vaardigheden en leren ze reflecteren op de manier waarop ze leren, zoals het beoordelen van een eigen inbreng en die van een medeleerlingen, het aangaan van de dialoog, het leren omgaan met teleurstellingen en het ervaren van een meeropbrengst uit de samenwerking.

Leefgemeenschap

Citaat Dalton Vereniging: "Een daltonschool is een leefgemeenschap waar leerlingen, leerkrachten, ouders, schoolleiding en bestuur op een natuurlijke en gestructureerde wijze samen leven en werken."

Citaat: "Op daltonscholen is leven het meervoud van lef."

Welke leerlingen kunnen bij ons terecht?

De Dalton werkwijze is voor iedereen geschikt. Omdat de omgeving zodanig ingericht wordt dat er voor elk kind een passende leeromgeving gecreëerd wordt. Een voorwaarde is wel dat kinderen vanaf hun eerste schooldag op deze manier leren. We zien dat kinderen die tussentijds vanuit het regulier onderwijs instromen, minder zelfstandig zijn en nog moeten leren om zelf aan te geven wat ze nodig hebben. Het bijzondere is dat we met deze manier van werken heel verschillende kinderen kunnen bedienen. Dalton gaat uit van zelfstandigheid van kinderen en leerkrachten sluiten aan op de mate van zelfstandigheid die de leerling al heeft. Startend van het ontwikkelingsniveau van het kind stimuleren we leerlingen om een volgende stap te doen naar grotere zelfstandigheid en het nemen van de eigen verantwoordelijkheid voor het leren.

Wat vraagt dit onderwijsconcept van leerkrachten?

Voor de leerkracht aan een Daltonschoon gelden dezelfde kernwaarden in denken en doen die in het Daltononderwijs gelden. Een Daltonleerkracht is iemand die verantwoordelijkheid neemt voor haar handelen, die zelfstandig is en reflecteert op het eigen handelen in het lesgeven én in zijn persoonlijke ontwikkeling als mens. Iemand die in staat is om samen te werken met collega's binnen en buiten het team van de school en ook met leerlingen en ouders. Iemand die meedenkt, mee doet en mee zoekt naar ontwikkel- en verbeter-

mogelijkheden. Daarnaast vraagt deze werkwijze van de leerkracht dat hij in staat is om vanuit vertrouwen te werken, dat zij lef heeft en dat hij/zij verantwoordelijkheid neemt en geeft.

Leerkrachten moeten in staat zijn om goed naar kinderen te kijken en op basis van de ontwikkelingsfase van de leerling te beoordelen welke verantwoordelijkheid en welke ruimte de leerling nodig heeft om een volgende stap in de ontwikkeling te zetten zodat er groei kan zijn. De omgeving zó inrichten dat de leerling – steeds meer op eigen kracht - deze volgende stap kan zetten, is een kernkwaliteit van de Daltonleerkracht. De leerkracht moet in staat zijn om keuzes van de kinderen te respecteren. Daarmee ook kunnen accepteren dat een kind fouten maakt in die keuzes en soms op haar tong bijten om pas achteraf met het kind het gesprek aan te gaan wat er nu fout ging, zodat het kind kan leren van de fouten en deze ervaring. De leerkracht moet weten wanneer te leiden of wanneer te begeleiden. Hij zal - naarmate het kind zelfstandiger wordt - steeds vaker van een sturende rol moeten overschakelen op een begeleidende en coachende rol. Dit vraagt van de leerkracht een voortdurende afstemming op de leerling in de mate waarin zelfstandigheid en ruimte geboden wordt. Het vereist ook dat er een goede persoonlijke verhouding tussen leerkracht en kind is, zodat samengewerkt wordt vanuit wederzijds vertrouwen waarin verantwoording afleggen vanzelfsprekend is.

Een daltonschool is een lerende organisatie, die haar leerkrachten ondersteunt bij het zich permanent scholen en bij het experimenteren in en reflecteren op hun praktijk. Teamleren heeft op een daltonschool hoge prioriteit. Verantwoordelijkheden voor dalton liggen in het team van docenten.

Het daltononderwijs zet ook sterk in op het maatjesleren van scholen binnen en buiten een regio.

Daltonscholen borgen hun kernwaarden door middel van een planmatige zelfevaluatie en visitatie. De Nederlandse Dalton Vereniging geeft licenties en certificaten af aan instituten, scholen en personen als zij er blijk van geven de kernwaarden op goede wijze in de praktijk vorm en inhoud te hebben gegeven.

Waarom worden wij een Daltonschool en op welke termijn gebeurt dat?

Eigenlijk zijn wij al sinds langere tijd ontwikkeld richting een Daltonschool en een Dalton 'way-of-life' Binnen onze visie is onze manier van werken sinds een aantal jaren al voor 80% gestoeld op de dalton werkwijze. In de afgelopen twee jaren zijn wij bewust gaan werken aan de voorbereiding om ook officieel erkend te worden als Daltonschool. Dit biedt ons de kans om onze werkwijze te verbeteren en te verfijnen en zo tot te groeien op het gebied van een heldere structuur en inrichting van de leeromgeving. Er is dus geen sprake van een grote verandering. Wel zetten we de puntjes op de i zodat we naast de 80% dalton-manier van werken die we al hadden, ook een duidelijke structuur, inrichting van de leeromgeving en heldere doelstellingen neerzetten. Daarmee kunnen we ook naar anderen, waaronder ouders en leerlingen duidelijk zijn over welke vorm van vernieuwingsonderwijs wij te bieden hebben.

In de afgelopen anderhalf jaar zijn we als team verder geschoold en in april 2018 ontvangen we allemaal het certificaat waarmee eenieder zich erkende daltonleerkracht mag noemen. In maart 2018 willen we ook voor nieuwe ouders en andere geïnteresseerden onze manier van werken presenteren. We noemen onszelf vanaf dan ook in de communicatie naar buiten Openbare Daltonschool De Bundeling en zijn dan een daltonschool in oprichting. Intussen hebben we voor volgend schooljaar de visitatie aangevraagd waarmee we ook de formele erkenning van de Nederlandse Daltonvereniging verwachten te krijgen.

Voor onze huidige leerlingen zal er niet veel veranderen. Zij zijn met ons meegegroeid in de laatste jaren in de mate waarin we zelfstandigheid, verantwoordelijkheid en samenwerking vanuit wederzijds vertrouwen hebben zien groeien binnen een heldere structuur en inrichting van de leeromgeving.

Datzelfde vertrouwen krijgen wij van onze zittende ouders. Dat is weer eens bevestigd op onze jaarlijkse ouder-meedenkavond² in januari 2018, waar de aanwezige ouders ons hebben laten weten dat ze blij zijn met hoe hun kind groeit en zich ontwikkelt binnen De Bundeling. Zij juichen de Daltonontwikkeling toe omdat zij, zoals zij zeggen .. "zien dat hun kind veel meer verantwoordelijkheid neemt en zelfstandiger is en thuis ook duidelijk kan vertellen wat er allemaal aan interessante zaken op school geleerd worden."

Welke ouders kiezen voor De Bundeling?

Ouders die bewust kiezen en die hun kinderen onderwijs gunnen waarin het kind kan opgroeien tot een zelfstandig, zelfbewust kind dat vanuit vertrouwen en zonder vrees in het leven staat. Een kind dat geleerd heeft om met anderen samen te werken, te leven en te ervaren - eerst vanuit de veilige schoolgemeenschap- dat het over voldoende vaardigheden beschikt om een plek als wereldburger in te nemen. Ouders die het belang inzien dat een kind leert en inzicht ontwikkelt in de eigen kwaliteiten, waardoor het ook weet wanneer het iets alleen kan of wanneer het hulp moet vragen. Ouders die het ook thuis vanzelfsprekend vinden dat een kind verantwoordelijkheid draagt voor taken die bij zijn of haar ontwikkeling passen. En die het toejuichen dat hun kind niet alleen lezen, rekenen en schrijven leert maar ook de vaardigheden die je als mens nodig hebt.

Ouders kiezen vaak bewust voor De Bundeling omdat ze het beste willen voor hun kind. Een plek waar het gezien wordt, waar het zichzelf mag zijn en op eigen wijze kan groeien, samen met anderen.

Ouders kiezen De Bundeling ook voor zichzelf, omdat ook zij als volwaardig educatief partner betrokken worden bij de ontwikkeling van hun kind door middel van portfoliogesprekken van hun kind, gesprekken met hun kind en met de leerkracht. En omdat ook ouders deel uitmaken van de schoolgemeenschap op allerlei momenten in het schooljaar.

Ten slotte

Dalton is 'a way of life' met als doel kinderen op te laten groeien tot 'fearless human beings'. In onze school leren kinderen leren, en ze leren er voor het leven. Als je het hebt over onderwijs van de toekomst, dan zijn zelfbewustzijn, weten wat je wel en niet kunt, durven en zelf verantwoordelijkheid nemen, de kwaliteiten waarmee je onbevreesd de toekomst in kan gaan. Als team van De Bundeling zijn we er trots op dat we dit samen met onze leerlingen weten te realiseren.

² Een van de manieren waarop we ouders bij de school betrekken, is door het houden van een jaarlijkse ouderbeleidsavond of een ouder-meedenkavond. Tijdens zo een avond presenteren we (beleids-) ontwikkelingen van de school door middel van workshops of vragen we ouders met ons mee te denken over de verder ontwikkeling en de kansen en bedreigingen voor de school.